

Sisällys

Alkusanat: Kohti lapsen ja nuoren toiminnallista osallistumista 9

OSA 1 MIKSI KOHTI TOIMINNALLISTA OSALLISTUMISTA?

1 Käsitteet ihmisestä ja oppimisesta toiminnallisen osallistumisen taustalla	17
2 Lapsi toiminnallisen osallistumisen keskiöön	19
Olemmeko olemassa toisillemme?	19
Kuulluksi ja nähdyksi tuleminen	23
Merkityksellinen vuorovaikutus	26
Vuorovaikutus- ja viestintätaitojen kehittyminen	28

OSA 2 MITÄ TOIMINNALLINEN OSALLISTUMINEN ON?

3 Toiminnallinen osallistuminen on monien tekijöiden summa	33
4 Toiminnallisen osallistumisen kehämalli	35

5 Toiminnalliseen osallistumiseen vaikuttavat tekijät	43
Keskiöön innostuva, omaa tahtoa osoittava ja aloitteellinen lapsi	43
Ensimmäinen kehä: ydinvuorovaikutus	46
Toinen kehä: toimintaympäristö	49
Avaintoiminta	49
Toimintaympäristön ominaisuudet	55
Aika	55
Paikka	56
Tilanteeseen liittyvät ominaisuudet	57
Kolmas kehä: edeltävät tekijät	59
Yksilölliset tekijät	60
Innostuneisuus, oma tahto ja aloitteellisuus	60
Toiminnalliset taidot ja tavoitteet	61
Yksilölliset haasteet	62
Lapsiryhmään liittyvät tekijät	65
Ryhmän tavoitteet	65
Ryhmän toimintamuodot	66
Ammattilaisten ja vanhempien yhteistyötekijät	67
Toiminnallisen osallistumisen merkitykset	67
Vastuut ja roolit	69
6 Vuorovaikutuksen strateginen ohjaaminen	71
Vuorovaikutus rakentuu sosiaalisesti	71
Vuorovaikutteinen ajattelutapa – arkista yhteiselämää	75
Vuorovaikutuksen ohjaukseen – strategisesti edeten	79
Vuorovaikutuksen satunnainen ohjaaminen	80
Vuorovaikutuksen ohjaaminen	
arjen luonnollisissa tilanteissa	81
Arjen luonnolliset syy-seuraussuhteet	
vuorovaikutuksen ohjaamisessa	84

7 Teoreettinen muutoskeskustelu nivoutuu toimintakäytäntöihin	89
Kasvatuksen ja kuntoutuksen muutoskeskustelu käytäntöön	90
Toimintaympäristön huomioon ottaminen ja arjen havainnointi	93
Yksilönä yhteisössä	96
8 Inklusio ei ole illuusio	101
Inklusion edellytykset	101
Oppiva organisaatio	105
Kehittämisen johtaminen ja vuorovaikutuksen tukeminen	109
Ammatillisuus ja ammattietiikka	112
Toiminnallisen osallistumisen testaaminen arjen toimintaympäristöissä	114
Loppusanat: Kohti toiminnallista osallistumista elämänkaaren jatkumossa	117
Lähteet	121
Kirjoittajat	127
Liite: Toiminnallisen osallistumisen havainnointiohje	131